

***Статистичний аналіз статево-вікового складу населення
Тернопільської області***

Важливим чинником демографічної ситуації є статево-віковий склад та структура населення, співвідношення між чисельністю чоловіків і жінок у різних вікових групах. Як у цілому по Україні, так і по Тернопільській області у чисельності населення переважають жінки (станом на 1.01.2006 р. питома вага жінок становила 53,6 %, тобто на 1000 жінок припадало 865 чоловіків), проте, у різних вікових групах структура населення за статтю суттєво відмінна, що зумовлюється, в першу чергу, різними закономірностями смертності чоловіків і жінок. Із загальної кількості населення у віці 0–14 років (діти) нараховувалося 185495 осіб (16,7 %), у віці 15–49 років (батьки) – 567440 осіб (51,2 %), а у віці 50 років і більше (прабатьки) – 355940 (32,1 %).

У Тернопільській області поглибився процес старіння населення, який проявляється у збільшенні частки населення похилого віку. Так, у віці 65 років і більше станом на 1.01.2006 р. зафіксовано 184,5 тис. осіб або 16,6 % від загальної кількості населення. Особливої гостроти цей процес набуває у сільській місцевості, де питома вага старого населення становила 21 % проти 10,7 % у міських поселеннях. Зростання ступеня старіння населення призводить до збільшення демографічного та економічного навантаження працездатного контингенту особами, які вийшли за межі працездатного віку. Зокрема, по області на 1000 осіб працездатного віку припадало 314 осіб у віці, молодшому за працездатний, та 410 осіб у віці, старшому за працездатний, при цьому, для міського населення ці показники відповідно становили 267 та 269 осіб, а для сільського – 356 та 538 осіб [2, 284, 285]. Це, в свою чергу, формує несприятливу з точки зору потреб сучасної економіки вікову структуру зайнятості працездатного населення.

Трудоресурсний потенціал регіону характеризується чисельністю економічно активного населення, до якого відноситься населення обох статей віком 15–70 років, котре протягом певного періоду забезпечує пропозицію робочої сили для виробництва товарів та послуг, його статево-віковою структурою, рівнем освіти і професійно-кваліфікаційним розподілом, фондом робочого часу, станом здоров'я та іншими соціально-економічними параметрами. У Тернопільській області (за даними щомісячних вибіркового обстежень) за останні роки намітилася тенденція до зростання кількості економічно активного населення (467,4 тис. осіб у 2005 році проти 430,2 тис. осіб у 2003 році), при цьому позитивним є збільшення кількості зайнятих (відповідно 425,1 тис. осіб проти 374,1 тис. осіб) та скорочення кількості безробітних (відповідно 42,3 тис. осіб проти 56,1 тис. осіб). У складі економічно активного населення переважають чоловіки (51 %) та сільське

населення (61 %). Найбільш вагомою віковою групою є населення у віці 40–49 років, на яку припадає 28,3 % економічно активного населення (жінок – 29 %, чоловіків – 27,7 %).

Демографічна ситуація у Тернопільській області ускладнюється тим, що протягом останніх десяти років спостерігається природне скорочення чисельності населення (депопуляція), причому ці процеси суттєво відмінні у міських поселеннях та сільській місцевості. Так, протягом 2005 року в області народилося 11035 дітей, а померло 16802 особи. У міських поселеннях народилося 5045 дітей, померло 4949 осіб, отже, природний приріст складав 96 осіб; у сільській місцевості народилося 5990 дітей, померло 11853 особи, а природне скорочення становило 5863 особи. Таким чином, загальне природне скорочення населення області зумовлене ситуацією, яка склалася у сільській місцевості.

Характер відтворення населення безпосередньо впливає на його статеву-вікову структуру. Скорочення природного приросту населення спричиняє деформацію його вікової структури, уповільнення природного приросту трудових ресурсів, збільшення демографічного навантаження на працездатне населення, призводить до певних труднощів у формуванні трудових ресурсів регіону та забезпеченні галузей економіки робочою силою.

Статеву-вікову структуру населення є важливим чинником формування демоекономічного потенціалу регіону, оскільки зумовлює інтенсивність багатьох процесів природного та міграційного руху населення. Розподіл населення Тернопільської області за статтю та віком станом на 1.01.2006 року дає можливість розрахувати вікові показники статевого співвідношення (кількість чоловіків у розрахунку на 1000 жінок). У цілому, для населення області вказаний показник становить 865 чоловіків на 1000 жінок, у міських поселеннях – 900, у сільській місцевості – 848. Привертає до себе увагу той факт, що простежується вікова диференціація статевого співвідношення. Якщо у дитячому віці кількісно переважають чоловіки (народжується 105–106 хлопчиків на 100 дівчаток), і це співвідношення простежується до 35–39 років, то вже у старших вікових групах явно домінують жінки (наприклад, у віці 75–79 років на 1000 жінок припадає 383 чоловіки). Існує також статеву диспропорція між міським і сільським населенням. Якщо у містах кількісне співвідношення між представниками різних статей дещо вирівнюється (при збереженні переваги жіноцтва), то у сільській місцевості перевага жіночого населення більш помітна.

Результати проведеного аналізу сучасної демографічної ситуації в Тернопільській області свідчать про те, що кризові явища, які спостерігаються протягом останніх років у демоекономічному розвитку регіону, є наслідком і складовою системної кризи, яка охоплює усі сфери суспільного життя в Україні.

Література

- 1. Населення України – 2002. Щорічна аналітична доповідь. К.: Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України, Держкомстат України, 2003. – 376 с.*
- 2. Статистичний щорічник Тернопільської області за 2005 рік. – Тернопіль, Головне управління статистики у Тернопільській області, 2006. – 472 с.*
- 3. Стеценко С.Г. Демографічна статистика: Підручник. – К.: Вища школа, 2005. – 415 с.*